

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. januarija 1877.

Obseg: Razglas gospodarjem, ki želijo semena Ruskega lanú. — Kako stoji z uravnavo zemljiškega davka. — Predivstvo pa drugo kmetijstvo na Gorenškem. — Gospodarska novica. — Domovina naših poljskih rastlin. — Popotne črtice. (Dalje.) — Slovansko slovstvo. — Novice iz Turčije in o Turških zadevah. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Razglas gospodarjem, ki želijo semena Ruskega lanú.

Družba kmetijska Kranjska bode prihodnjo spomlad zopet v stanu, gospodarjem našim pravo seme Ruskega (Rigajskega) lanú iz državne podpore po niži ceni dati, kakor je na prodaj v štacunah.

Da pa odbor vé, koliko semena naj naroĉi, zato vabi gospodarje, kateri želijo tega lanú, ki v vsem prekosí naš domaĉi in vsak drug lan, naj se kmalu, zadnji čas pa do Sveĉnice, oglasijo pismeno ali ustmeno v pisarni odborovi, da se potem vé, koliko ga bo treba skupaj naroĉiti. — Ker pa je družba kmetijska Kranjska za letošnje leto veliko več državne podpore za nakup Ruskega lanú dobila, zato moremo kupce že zdaj zagotoviti, da ga bodo letos cenejše dobili.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 1. januarija 1877.

Kako stoji z uravnavo zemljiškega davka?

Niĉ kaj prida! — to je kratki odgovor na to vprašanje, kateremu bodo pritrdili gotovo vsi, ki vedó, kako se vrši ta stvar.

Državni zbor je za opravila uravnanja zemljiškega davka po postavi od 24. maja 1869. za letošnje leto zopet dovolil 2 milijona in 700,000 gold. Po takem bodo stroški te uravnave s prištetimi 16 milijoni gold., ki so se dozdam potrosili, koncem leta 1877. znesli okoli 19 milijonov gold.

Koliki stroški že dozdam, in koliko jih še bode — zraven njih pa čedalje več denarne stiske države in pa ljudstva!

Stvar je tedaj resnega prevdarka vredna in ljudstvo ima pravico vprašati: koliko se je s potrošenimi 19 milijoni dognalo? in ali so toliki stroški dosedanjih 6 let v primeri s tem, kar se je že dognalo?

Vlade in državnega zbora dolžnost je tedaj strogo prevdariti to vprašanje in na vso moĉ delati na to, da se odstranijo ovire vspešnemu delovanju in na njih mesto postavijo zdrave razmere. Da bi bili veĉinarji državnega zbora namesti mnogih družih nepotrebnih reĉi postavo od leta 1869. v resen pretres vzeli, koristili bi bili državi in davkoplaĉevalcem, zlasti ako bili bi z ozirom na dosedanje skušnje vladi na srce

položili, da je živa potreba, predrugaĉiti formalno postopanje pri uravnavi zemljiškega davka, da bi se opravila v vseh stopinjah bolj po prostem uredila, po takem zljajšala in vprihodnje zdatnejši vspehi dosegli, — dalje pa, da bi z ozirom na velike stroške, ki jih stane uravnava zemljiškega davka, se stvarilo ne le kaj pravega, temveĉ tudi kaj stanovitnega. Vsaj menda deželni nadzorniki, cenilni referentje in zemljemerci vedó sami, da vkljub napeti fiziĉni delavnosti se pri vĉenitvi ni dalo kaj več opraviti, kakor so dozdam opravili, a da oni niso tega krivi, ampak silno zmotana izvrševalna mašinarija, ki jo postava od 1869. predpisuje; namesto delavnosti na polji stopilo je pisarij brez konca in kraja. Zato treba tu radikalnega predrugaĉenja dotiĉnih predpisov, da se prihrani časa in stroškov. Obrnemo se pa tudi na tiste gospode, ki stojé v okrožji eksekutive, naj odkritosrĉno razodenejo svoje skušnje na višem mestu; naj nikar v znoji svojega obraza ne delajo proti svojemu boljemu prepriĉanju, naj nikar molĉé ne trpijo, ampak kar naravnost naj reĉejo: „tako ne gre“. „Das Todtschweigen von Missständen, das bei uns in Übung ist, hilft nicht zu Erfolgen“ — pravi časnik družbe kmetijske Koroške — in pravo trdi.

Prenaredba formalne izvršitve postave od 24. maja 1869. je neobhodno potrebna, sicer ne pridemo z uravnavo zemljiškega davka nikakor naprej, — časa in denarja potrosilo se bode neizmerno, pa izvršilo se ne bo niĉ pravega.

Predivstvo pa drugo kmetijstvo na Gorenškem.

Z ozirom na lanski kmetijski shod v Stari Loki.

Spisal Andrej Piskar.

Znano je, kako razširjeno je bilo nekdam predivstvo in platnarstvo v okolici Loški. Po vseh hišah so predli in tkali, sosebnopozimi, ter prodajali svoje izdelke daleĉ v vnanje dežele. Tako so si pridobili lep zaslupek. Pa zdaj je vse, toliko da ne popolnoma nehajo. Spodrinile so jih mašine, preroditeljice novega časa. To se je godilo povsod, in to je napravilo krizo, katere nasledki jako daleĉ segajo, posebno v delavske kroge. Po drugih deželah je ta kriza že po večem prestana in poravnana, al pri nas še le dosega vrhunec svoje nevarnosti in sile. Zato je zares skrajni čas, da bi se začelo resnobno misliti na sredstva, s katerimi bi bilo mogoĉe obvarovati propada, posebno naše male obrtnije.

Nekdaj so kmetje po tej okolici pridelovali veliko prediva, veliko so ga pa še kupovali od drugod, iz Dolenskega in Koroškega, da so imeli kaj dela pozimi. Sedaj pa, ker je platnarstvo opešalo, tudi lanú ne sejejo več toliko, še celó za domače potrebe ne dosti, ker pravijo, da jim drugi pridelki, posebno krompir, več vržejo, ker jih lahko prodajo v bližnja mesta in po železnici v Trst. Res ima že po svoji naravi krompir rad gorko suho zemljo, kakoršna je v oni okolici bliže Save, ker tam tudi lan ne stori kaj prida. Toda bolj močna ilovnata in vlažna zemlja v obližji hribov in ob Savi se lanu posebno prilega in tam bi ga ne smeli opuščati. Če prav zdaj ne napravljajo platna, kakor nekdanj, vendar se tudi surovo predivo dandanes lahko in dobro prodá, če je lepo in trdno. Pa kakor povsod, tako tudi tukaj težijo kmetovalci, da je domač lan slab in se ne splača ga pridelovati, ker delavci preveč stanejo in gospodarju nazadnje malo dobička ostane. Mnogi sejejo tukaj koroško seme, ki ga dobijo iz okolice nad Feldkirchen-om in ga hvalijo, da je boljše, kot naše domače. Nekateri so tudi začeli sejati rusko seme, ki jim dobro stori, samo drago se jim zdi.

Da bi izdelovanje prediva po novem in boljšem načinu ne samo pokazal, ampak da bi se tega tudi privadili, smo ob določenem dnevu pripeljali potrebno orodje, katero sem s seboj imel, do terilnice, kjer so delavci in delavke ravno izdelovali predivo. Sprva so vsi nekoliko začudeno ogledovali orodje in komaj sem napravil delavke, da so poskusile. Pa kakor hitro so vidile, da se na novem orodju lože dela in boljše blago napravi, so se koj vse poprijele novega izdelovanja in nazadnje sem moral še orodje tam pustiti, da so izdelale vse blago, kar so ga imele še za to leto. Se ve, da sprva jim ni šlo tako po vrsti, ker niso bile še vajene, pa dopadlo jim je koj tako, da so popolnoma odobrile novo napravo. Opomniti moram, da tudi tukaj ni dopadlo otrepanje na Belgijskem stolu, marveč smo lan samo na terilnici strli in potem so ga z navadnimi trlicami otrepale, kar jim je prav dobro od rok šlo in so napravile blizo tako blago, kot se more napraviti na Belgijskem stolu. Od tega izdelovanja bom skusil o svojem času več govoriti. Sicer pa morem reči, da so terice v tej okolici prediva tako vajene, in imajo spretnost v svojem poslu, da malokje tako.

Iz tega se vidi, da se naši kmetje radi poprimejo vsake dobre reči, če vidijo, da je res dobra; samo treba je, da se jim stvar dopové in delo pokaže, tako dolgo, da se prepričajo in poskusijo sami. V vseh rečeh se dá pri nas napredovati, samo treba je prav delati in stvar od prave strani prijeti.

Ker sem tudi tukaj se nekoliko ogledal po okolici v posamesnih vaséh, naj mi bo dovoljeno, da ob kratkem spregovorim o razmerah tukajšnjega in sploh Gorenskega kmetijstva v obče.

Če človek potuje po naših poljanah in višavah gori okoli Kranja, Kamnika, Loke, Radoljice, opazil bo sicer, da nekdanj jako živa obrtnija v teh krajih pojema od leta do leta, kar je žalostno znamenje, da so se časi spremenili, ali pa mi ne ž njimi! Toda na drugi strani pa se kaže veselo znamenje, da kmetijstvo v obče napreduje, če tudi počasi, vendar se od leta do leta boljša. Očiten napredek v živinoreji po neprecenljivi državni podpori, za katero se sl. naša družba kmetijska veliko prizadeva, — precej razširjena sadjereja, za katero so si posebno nekateri rodoljubi veliko prizadevali in si še prizadevajo, — dalje, rasteča omika med ljudstvom (izvzemši nekatere tamne strani med mladino), ki jo pomagajo širiti šole in društva, posebno Mohorjevo, ki je po Gorenskem zeló razširjeno, vsa ta in enaka znamenja kažejo, da je kmetijstvo

tukaj v mnogo boljšem stanu, kot na Dolenskem. K večjemu blagostanu med kmetijstvom pa tudi veliko pripomore to, da je zemlja tukaj bolj primerno razdeljena. Kmetijska zemljišča so nekoliko večja, živinoreja je bolj razširjena. Tudi pridelki se tukaj lože in boljše prodadó zavoljo bližine mest in takih obrtnij, kjer se jih mnogo potrebuje, zraven pa še železnica. O kaki posebno veliki stopnji napredka pa tudi tukaj ne moremo govoriti, ker do izglednega umnega kmetijstva, kakor bi moralo biti in bi lahko bilo, je še dalječ. Vendar pa smemo upati, da bodo naši Gorenci še daleč prišli, ker imajo jako ugodne razmere na vse strani. Zato je pa treba, da neutrudeno delajo in si prizadevajo naprej.

Kar okolico Loško posebej zadene, so glavni pridelki in dohodki tukajšnjih kmetovalcev: živinoreja, nekaj žita, kolikor ga morejo odprodati, krompir, deteljno seme in nekaj lanenega semena, in pa sadjereja. Sploh se tukaj vse precej lahko prodá v Kranj in v Ljubljano, posebno odkar je železnica. Sadjereja je po nekaterih vaséh posebno razširjena in mnogi skupijo lepe denarje, posebno za jabelka, ki gredó v Trst in dalje čez morje. Žalibog, da lani ni bilo cempera sadja, ker je mraz spomladi vse pokončal. Po nekaterih vaséh se vidijo skoro pri vsaki hiši lepe drevesnice. Posebno ima lepih mladih dreves na izbiro gospodar Porenta v Pevnem. Tudi čebeloreja je precej razširjena in posebno o ajdi, kedar je letina ugodna, donaša precej dobička.

Gospodarske novice.

* *Novo sredstvo zoper gobe, ki rastejo po lesu v hišah*, se je zvedelo po smrti mizarja Schwarze-a, ki je bil iz Dunaja domá, pa je v Londonu kot sila bogat mož umrl, ki je milijone zapustil. On pred smrtjo ni nikomur skrivnostnega sredstva razodel; vse je pa rado le od njega lesovje kupovalo zato, ker je porok bil, da se 10 let gobe ne primejo njegovega lesa. Skrivnostno njegovo sredstvo zoper pobišne gobe bilo je pa to: En del olja sladke skorje (kasije), en del lesnega katrana (Holztheer) in pa en del navadne ribje masti (thran); s to zmesjo se trikrat namaže druga stran dilj ali desek itd., predno se porabijo v svoj namen. Po zaznamkih, katere so po smrti Schwarzevi našli, se sme misliti, da posebno olje sladke skorje je tisto sredstvo, katero popolnoma pokončá trdovratno hišno gobo, pa tudi les tako predrugači, da v njem pobišju in zdravju ljudi škodljivo gobno seme zatara.

Podučne stvari.

Domovina naših poljskih rastlin.

Skor no eno žito in skor noben drug poljski pridelok ni izprva pri nas domá bil. Vse smo dobili iz drugih daljnih krajev svetá.

To naj bi, memogredé rečeno, vsi tisti pomislili, ki se dandanes upirajo vpeljavi kakega novega sadeža z besedami: „to ne bo storilo pri nas“.

Rekli smo zgoraj, da vse naše poljske pridelke smo dobili iz tujih krajev svetá, temu moramo pa zdaj dodati to, da vsak sad, prinešen iz tujega kraja, se nekoliko izvrže po zemlji, podnebji in drugih vremenskih razmerah bolj ali manj. Tako se je tudi zgodilo z vsemi poljskimi rastlinami, katerih prvotno domovino bomo tukaj na kratko opisali.